

mokslas • menas literatūra

Lietuvos
nacionalinė
M. Mažvydo
biblioteka

DRAUGAS

ANTROJI DALIS / 1983

GEGUŽĖS MĖN. 7 d. / MAY 7, 1983

PART TWO — Nr. 90(18)

Šiame numery:

Lietuviškuosius „oscarus“ įteikiant.
Sagiai ir „Grandinėlė“.
Dailininkas Vytautas Ignas.
Vytautas Vardys — okupuotos Lietuvos padėties tyrinėtojas.
Sofija Gruzdytė — 1982 metų Jaunimo premijos laimėtoja.
Mokslinio veikalo premija Genovaitei Budreikaitei-Kazokienei.
Aktorius Henrikas Kačinskas
Valentinios Ūselienės eilėraštis.
Dramos laureatas — Algirdas Landsbergis.
JAV LB Kultūros tarybos pranešimas.
Laine, Galerija bei nauji etapai.
Marytės Gaižutienės keramikos paroda
Nauji leidiniai.

Kertinė Paraštė

Lietuviškuosius „oscarus“ įteikiant

Kai kiekvieną pavasarį šiame krašte dalinami „oscarai“ už geriausius pasiekimus filmų pasaulyje, turbūt kone visa Amerika sėdi prie televizijos aparatų. Žmonės bando išankstinius savo spėjimus ir laukia išrinktųjų laureatų pasirodymo. Graži ir inspiruojanti tradicija, nors ir apimanti tik filmų pasaulį. O juk reikia panašaus dėmesio, prestižinio paskato bei žmogiško atsiţeisimo už kūrybines talentingųjų pastangas ir kitose srityse. Didelė, turtinga, talentais gausi Amerika ir kitoms kultūros sritims yra sudariusi panašiai pabrėžtiną progą.

Visa lietuviškoji išeivija nei savo didumu, nei turtingumu, nei talentų gausa negali galytėti su Amerika. Vis dėlto, proporcingai imant, kultūrinėms apraiškoms dėmesiu ir kūrybinių pastangų rezultatais išeiviskose sąlygose galime ir prieš milžinišką Ameriką didžiuotis. Didžiutis gal kaip tik jos demokratinio gyvenimo dėka.

Visai neblogu lygiu, bet tik siauresniu mastu čia reikšdami, jau turime ir savo „oscarines“ kūrybos šventes. Tai pavieniai tradicinių literatūros premijų įteikimai bei literatūrinių konkursų šventės. Kartais tokių premijų čia tiek pabyra, kad net ne visos jos savo vardo būna vertos.

Atskirai kiekvienai kultūros sričiai rengti laureatines šventes būtų jau net mūsų galimybės pranokstantis ir realybės neįsivaizduojamas. Todėl JAV LB Centro valdybos ir JAV LB Kultūros tarybos prieš trejus metus parodytas ryžtas rengti visų ryškiųjų išeivijos kultūros sričių „oscarinę“ šventę vienu sykiu buvo labai realus ir apgalvotas. Pasirūpinta ne tik tokią šventę kas pavasarį surengti, bet ir parūpinti reikalingus pinigus premijoms, daugiausia iš Lietuvių fondo išteklų.

Ir štai š.m. gegužės 14 d. jau trečioji tokia premijų šventė, šį kartą New Yorke. Kaip žinome, pirmoji 1981 m. buvo Clevelande, antroji 1982

metais — Detroite. Kasmet keičiant premijų įteikimo vietą, jos tampa tikrai visuotinės — visos išeivijos, išėina iš lokalinės plotmės. Psichologiškai lokalinio įspūdžio būtų sunku atsikratyti, jeigu, sakykim, visada premijų šventė būtų tik Chicagoje.

Tokia Kultūros tarybos inspiruojama ir surengiama mūsų kultūros „oscarų“ iškilmė kiekvieną pavasarį pažadina gyvenį susidomėjimą įvairių kūrybinių sričių pasiekimais. Prieš ir po to apie visa tai gyviau kalbama, reiškiamesi vieniokios ar kitokios nuomonės. Negalima nė norėti, kad tos viešosios nuomonės būtų visos vienodai sukirptos, kaip kokioje Sovietų Sąjungoje. Gali net vienas ar kitas laureatas žiūrinciam iš šalies atrodyti abejotinas, lyginant jį su kuriuo nors kitu, šį kartą premijos negavusiu. Tokių „nesusikalbėjimų“ panašiais atvejais pilnas visas kultūrinis pasaulis. Tik niekas iš to kokių nors rimtų „tragėdijų“ nedaro. Tebūna tai tik paskatas kūrybingiesiems pasitempti kitais metais.

Šių metų pavieniai laureatai jau buvo paskelbti spaudoje. Čia juos dar pakartosime bendroje puokštėje, kad skaitytojai vienu žvilgsniu turėtų visus prieš akis.

Pati didžioji premija (3000 dol.) yra Lietuvių Bendruomenės Literatūros premija. Jai pinigų parūpina JAV LB Centro valdyba. Premijuojama čia ir išėjusios knygos, ir prisiųstieji rankraščiai. Dvejus metus ji buvo paskirta skirta už lituanistinį mokslo veiklą. Tokia proporcija ji bus skiriama ir toliau. Šiomet premija teko Australijoje gyvenančiai dr. Genovaitei Budreikaitei-Kazokienei už rankraščiu prisiųstą veiklą apie M. K. Ciurlionį. Studija parašyta anglų kalba. Veiklas pavadintas *The Life and Work of Konstantinas Mikalojus Ciurlionis*. Šiuo metu, kiek žinome, yra dar bent keli

(Nukelta į 2 psl.)

Liudas ir Aleksandra Sagiai ir „Grandinėlė“

JAV Lietuvių Bendruomenės Kultūros taryba 1982 metų Kultūros darbuotojo premiją paskyrė lietuvių liaudies šokių ansamblio „Grandinėlė“ vadovui Liudui Sagiui ir to ansamblio administratoriui Aleksandrai Sagienei už „Grandinėlės“ steigimą ir didelį jūdvių įnašą į lietuvių kultūrą, išlaikant šį ansamblį 30 metų gyvą, vis atsijauninantį ir visai išeivijai regimą.

Liudas Sagys gimė 1918 m. spalio 31 d. Majoriškių kaime netoli Vilkaviškio. Baigęs Rygiškių Jono Berniukų gimnaziją 1938 metais įstojo į Klaipėdos Pedagoginį Institutą ruoštis mokytojo profesijai. 1940 metais jis baigė šią mokyklą Vilniuje ir buvo paskirtas mokyklos vedėju Ryliškių kaime prie Tauragnų miestelio, Aukštaitijoje. 1941 metais jis buvo perkeltas mokytojauti į Švenčionių vidurinę mokyklą.

Nuo pat jaunystės Liudą viliojo scenos darbas ir 1942 metais jam pasisekė įgyvendinti savo gyvenimo svajonę. Jis buvo priimtas šokėju — dainininku į Vilniaus Filharmonijos Liaudies Meno ansamblį, kuriame šokdamas ir dainuodamas apkeliaavo visą Lietuvą. Būdamas šiame ansamblyje, jis toliau tęsė lietuviško liaudies šokio pažinimą ir praktišką atlikimą Marijos Baronaitės — Grėbliūnienės, ano meto ryškios šioje srityje kūrėjos ir stilizuotojos, globojė. Šoko jis tuo metu ir pirmuosius dabartinio lietuviško šokio meistro profesionalo choreografo Juozo Lingio šokius.

Aleksandra Januševičiūtė — Sagiene gimė 1917 m. balandžio mėn. 12 d. Vidmontų kaime, Varnių valsčiuje. Mokėsi Telsių gimnazijoje, o brandos atestatą gavo 1936 metais Profesinių Sąjungų gimnazijoje Kaune. Tolimesnį mokslą ji tęsė Klaipėdoje, Prekybiniaime ir



Grandinėlė atlieka Kupolinio šokį savo šventėje š.m. kovo mėn. 19 d. Clevelande.



Grandinėlė savo 30 metų sukakties šventėje š.m. kovo mėn. 19 d. Clevelande.

Nuotraukos Jono Garlos

Pedagoginiame institute. Paskutinįjį baigė 1940 metais. Mokytojos profesiją Aleksandra pradėjo gilioje Žemaitijoje, netoli Tverų miestelio, Plauskinių kaime. 1941 metų pavasarį Aleksandra, kaip ir Liudas, buvo perkelta į Švenčionių vidurinę mokyklą mokytojos pareigoms.

1944 metų rudenį Liudas ir Aleksandra paliko Lietuvą, sykiu su Antrojo pasaulinio karo banga pasitraukdami į Vokietiją. Pasibaigus karui, abu įstojo į Čiurlionio ansamblio eiles ir kartu su šiuo vienetu 1949 metais emigravo į Jungtines Amerikos Valstybes.

Apsigyvenę Clevelande, kas-

dienio pragyvenimo užtikrinimui ieškojo naujų profesijų. Liudas lankė Fern ir John Carroll kolegijas, pasirinkdamas elektronikos mokslų sritį. Vėliau gavo darbą Case Western Reserve universitete Electronic Design Engineering skyriuje ir ten tebedirba iki šios dienos. Šalia kasdieninio savo darbo Liudas vadovauja Grandinėlės lietuviškų liaudies šokių ansamblui nuo 1953 metų. Aleksandra gavo darbą Harshaw Chemical bendrovės Advertising skyriuje. Ten dirbo 25 metus iki 1980 metų pradžios. Jos laisvalaikis irgi buvo skirtas Grandinėlės darbams.

Liudas ir Aleksandra Sagiai gimė ir augo lietuviškame kaime, vienas Suvalkijoje, kitas Žemaitijoje. Lietuviškas, kaime šokamas liaudies šokis jiems buvo pažįstamas nuo mažų dienų. Abiejų tėvai, gražbalsiai dainininkai ir kaimo vakarėlių šokėjai, mokė šio liaudies meno ir savo vaikus. Liudui ir Aleksandrai įstojus į Pedagoginį institutą, jaunystėje išmokyti šokių neužteko, nes Kūno Kultūros lektorė Bronė Juškevičiūtė — Lapšienė reikalavo didesnio pasiruošimo liaudies šokių srityje. Būsimieji mokytojai privalėjo išmokti eilę stilizuotų liaudies šokių, kuriuos, vėliau, mokytojaudami, galėtų mokyti savo mokyklų vaikus. Liudas gilino savo žinias šokdamas Liaudies Meno ansamblyje Vilniuje ir Čiurlionio ansamblyje Vokietijoje.

Apsigyvenę Clevelande, Sagys mažai galvojo apie jo paties vadovaujamą šokių grupę ar ansamblį. Viskas atsitiko neplanuotai, natūraliu būdu, kai 1953 metų žiemą Vyskupo Valančiaus vardo lituanistinės mokyklos vedėjas Antanas Tamulionis pakvietė jį paruošti 13 mergaičių grupelę Clevelando miesto tautų festivaliui. Po festivalio mergaitės neišsiskirstė, šoko toliau ir, be ypatingo planavimo, didelių užmačių ateičiai, davė pradžią Grandinėlei, išaugusiai į plačios apimties kolektyvą, turinciam savo ryškų veidą ir aiškius siekimus. Jos atliekamos programos nesiriboja vien lietuvišais žiūrovais. Grandinėlė stengiasi pasiekti svetimaučius ir supežindinti juos su mūsų tautos liaudies menu, mūsų krašto žmonių būdu.

Sagys apie savo darbą su Grandinėle aiškina taip: „Lietuviškos choreografijos sceniniam vaizdui išryškinti su Grandinėlės ansambliu jau nuo 1960 metų ruošiu pilnas

šokių programas — koncertus. Tie koncertai apima ne tik paskirus stilizuotus mūsų šokius, bet taip pat atskleidžia ir lietuviškos buities, papročių, kaimo žmonių gyvenimo dalelę. Vėliausioje ansamblio programoje, pavadintoje „Nuo Sudaužtinio iki Kupolinio“, mėginau perkelti lietuviško šokio istorijos fragmentus scenon. Mėginau parodyti jo šaknis giliame kaime ir profesionalių choreografų, kūrėjų pagalba, vesti to šokio raidą iki festivalių ir teatrų scenų.

Pilnų pastatymų darbas reikalavo talkos ne tik iš lietuviško jaunimo, kurio Grandinėlės eiles perėjo virš 500, bet reikėjo ir profesionalių žmonių, kurie galėjo paruošti tinkamą šokiams muzikinę palaidą (Rytas Babickas, Jonas Pazemis, Dalia Kavaliūnaitė ir dabartinė muzikinė vadovė Rita Klirienė, įvedusi į grupę ir dainas), šokių išryškinimui išausdinti ir pasiūdinti tinkamus tautinius drabužius (Aladona Vaitonienė, Marcelė Kazlauskienė). Reikėjo administracinio planavimo, koordinavimo, lėšų ieškojimo žmogaus. Šį nedėkingą darbą jau 30 metų dirba mano žmona Aleksandra“.

Grandinėlės ansamblis per 30 metų yra atlikęs 450 koncertinių pilnų ir dalinių programų lietuviams ir svetimaučiams. Šio krašto žemyne ansamblis yra apkeliaavęs daugelį didžiųjų miestų po kelis kartus, pasiekdamas net Pacifiko pakrantėje esantį Los Angeles miestą. Kaimyninėje Kanadoje koncertuota Hamiltone, Toronte, Londone, St. Catherine's ir Montrealyje. Lietuviškas šokis vedė Grandinėlę ir į kitus kontinentus. 1970 metais ji gastroliavo Pietų Amerikoje — Kolumbijoje ir Venesueloje, 1972 metais šoko Europoje — Anglijoje ir Vokietijoje, o 1978 metais ansamblis pasiekė su lietuviškų šokių programa net Australijos žemyną.

Nuo 1953 metų Liudo ir Aleksandros Sagių gyvenimas skirtas Grandinėlės ansambliui. Jo darbams sunaudojamas jų laisvalaikis, atostogos, asmeniškai ištekliai ir jėgos. Ar jiems pasisekė savo gyvenimo auka išvesti Grandinėlę iš įprastinio mėgėjiškumo geriausiai nusako a. a. prof. Vlado Jakūbėno rašyta recenzija „Draugo“ kultūriniam priede: „Mums buvo parodyta kokie spalvingi, ryškūs, harmoniškai įvairūs, išbaigti galimūnai slypi liaudies šokiuose, — jie jie yra pateikti tobulo, subrendusio ansamblio. Dar nėra man tekę matyti vien iš šokių susidedusio spektaklio, kuris būtų galėjęs tiek nenutraukiamai sukaustyti žiūrovo dėmesį... Iš tikrųjų dauguma šokių ir turėjo tam tikrą, aiškiai parodytą liaudies gyvenimo fabulą, stilingai įterptą ir jais išreikštą. Šokėjų technika, mimika, vaidyba yra tiek sklandi, jog sunku tikėti, kad turime reikalą ne su profesionalais, bet su mokykliniu jaunimu. Visa, ką matėme scenoje, buvo sava, miela, lietuviška“.

Algis Rukšėnas



Aleksandra ir Liudas Sagiai, Grandinėlės vadovai.

Nuotrauka Jono Garlos.

Dailininkas Vytautas Ignas

Kuomet naciai Lietuvoje uždarė universitetus, meno mokyklas ir kitas meno ir mokslo institucijas, tai Vilniaus dailės akademijos studentai buvo izoliuoti nuo savo studijų. Matydamas tą tragišką mūsų jaunimo situaciją, suorganizuavau pagrindinio meno mokyklą ir studijoms paskyriau šalutines patalpas Vilniaus dailės muziejuje. Toje mokykloje nebuvo einama pilna akademinė programa, nes tik dalis buvusios meno akademijos mokytojų sutiko dėstyti.

Pagrindė mes turėjome pašybos klases, kuriose dėstė skulptorius Juozas Mikėnas, ir tapybos — kur teko dėstyti man. Meno istoriją dėstė prof. M. Vorobjovas, kultūros istoriją — prof. Karsavinas ir Vilniaus meno istoriją — Petras Juodelis. Kaip tik šioje pagrindinio mokykloje tarp kitų studentų man teko susipažinti ir su Ignu. Pasitraukus mums į Vakarus, Igną vėl sutikau Freiburgo meno mokykloje, kur man teko vadovauti tapybų studijai.

Kuomet mes žiūrime į šio laiko estetiškes emocijas, tai matome, kad jos yra komplikuotoje situacijoje, nes įvairios kryptys, kurios koncentruojasi daugiau prie idėjos objekto, palieka nuošaliai istorinį meno vystymąsi. Tačiau, žiūrėdami į Igno tapybos raidą, mes matome jo individualybę, jam būdingą liaudies meno filosofiją, kuri jį atpalaiduoja nuo egzistuojančių meninių krypčių ir jis kuria savo asmenišką atmosferą. Ignas netikėtai, bet iš savo individualiame gyvenime apneigdamas prastąsias nustatytas taisykles ir pasilieka ištikimas sau.

Dar studentu būdamas, jis jau mokyklinius uždavinius vystė savo vidinėje atmosferoje. Mano, kaip mokytojo, principinė pozicija buvo, kad studentai vystytų savo pažinimą individualinėje atmosferoje, neverčiant jų taikytis prie akademinio šablono. Ir taip laikui bėgant, kuomet Ignas turėjo uždavinį — atlikti diplominę kompoziciją, jis man parodė esamos kompozicijos eskizą. Tos kompozicijos pagrindiniu objektu buvo karvė. Gana įdomioje aplinkoje, įvairiai paspalvinta karvė su gėlių vainiku ant kaklo. Jam pasakiau, kad įdomi tematika, bet sau pagalvojau, kad gal Ignas labai pasiilgo lietuviško sūrio.

Po Freiburgo mes persikėlėme gyventi į šį kraštą ir su Ignu susitikau jau Chicagoje. Nors jis ir dirbo ne savo profesijoje, bet laisvalaikiais intensyviai dirbo tapyboje. Po kiek laiko pakviečiau jį dirbti savo vitražų studijoje. Jis čia ir apsigyveno. Po darbo valandų jis tuojau grįždavo prie



Vytautas Ignas

Dailininkė (linoleumo raizdynas) 1970



Dailininkas Vytautas Ignas prie savo paveikslų „Pakelės rūpintojėlis“.

savo tapybos ir dirbdavo iki paryčių.

Arčiau pažindamas jo būdą ir polėkius ne kartą pagalvojau, kad jis būtų geras kompanijonas Van Gogh ir Gauguinui, o dar įjungus į šią grupę Petračiūnų ir skulptorių Bakį, tuojau pastebėtum tarp jų visų ne tik elgesio bendrumą, bet ir meninės sampratos.

Aplamai žiūrint į Igno tapybą, matome nepaprastą kūrybinę energiją ir svarbiausia — kūrybinį nesustingimą. Jis visą laiką mums pateikia naują iššūkį.

Sofija Gruzdė — 1982 metų Jaunimo premijos laimėtoja

JAV LB Kultūros taryba 1982 metais paskelbė 500 dolerių premiją jauniems dailininkams (18 - 30 metų), gyve-

jus vaizdus ne tik tematinę, bet ir meninę prasmę. Nežiūrint Igno liaudiško individualumo, apskritai jis yra modernaus meno atstovas. Jo tapyboje jaučiamas impresionistinis spalvinis pobūdis. Kompozicinis linijų ir plotmių išdėstymas rutuliojasi estetiškai linkme jam būdingu stiliumi. Stilius yra vienas iš svarbesnių elementų individualybei pažymėti ne tik dailėje, bet ir muzikoje, literatūroje, o ypač poezijoje.

A. Valeška

NAUJI LEIDINIAI

• Juozas Prunskis, *Lithuania*. Ketvirtoji laida. Ilustruota 32 psl. brošiūra anglų kalba, skirta supažindinti svetimačius su Lietuva, jos istorija ir dabartine sovietine okupacija. Chicago: Amerikos Lietuvių taryba, 1982.

• *Pasaulio lietuvis* nr. 4 (1983 balandis). Mėnesinis leidinys Bendruomenės minčiai ir gyvenimui, leidžiamas Pasaulio Lietuvių Bendruomenės valdybos. Redaktorius — Bronius Nainys. Administratoriai — Baniūtė ir Romas Kronai. Adresas: 5620 S. Claremont Ave., Chicago, IL 60636. Prenumerata metams — 10 JAV dol., atskiuro numerio kaina — 1.50 dol.

Vedamajame svarstoma „ar jau laikas dvikalbiškumui?“ Skyriuje „Lietuva“ vedamame Mindaugo Pleškio, rašoma apie Musteikos kaimo tragediją — 1944 m. birželio mėnesį sovietinių „divyrių“ jame įvykdytas žudynes (*Austra* nr. 32, 1983 m. rugpjūčio mėn.). „Politikos“ skyriuje spausdinama politinių kalinių suvažiavimo šių metų kovo mėn. 12 d. Chicagoje aprašas ir suvažiavimo priimti nutarimai, informacija apie JAV valstybės departamento šiais metais Vasario 16 dienos progą pareiškimą, smerkiantį Lietuvos okupaciją, mintys dėl Vliko ir PLB bendradarbiavimo, Solženicino perspėjimas dėl iliuzijų apie „gerus“ ir „blogus“, „taikius“ ir „agresyvius“ komunistus. „Svietimo ir auklėjimo“ sky-

mis premijomis.

Gyvendama Clevelande, Sofija buvo aktyvi lietuviškame gyvenime. Baigė Šv. Kazimiero liuanistinę mokyklą, priklausė skautams, dirbo su jaunimu skautų stovyklose, grojo „Grandinėles“ orkestre. Be architektūros Kent State universitete du metus studijavo lietuvių kalbą.



Sofija Gruzdė, JAV LB Kultūros tarybos 1982 metų jaunimo dailės premijos laimėtoja.

nantiems JAV. Vertinimo komisija skaidriai atranka jaunimo dailės premiją paskyrė architektė Sofijai Gruzdėi už išskirtinus jos piešinius bei tapybą.

Sofija pradžios ir vidurinę mokyklą lankė Clevelande. 1978 metais cum laude baigė Kent State universiteto architektūros mokyklą. 1977 metais studijas gilino Florencijoje, Italijoje. Pora metų dirbo architektūros firmoje Clevelande. 1982 metais gavo magistro laipsnį iš architektūros Harvardo universitete. Šiuo metu gyvena New Yorke ir dirba I.M. Pei and Partners. Be to, įsteigė savo privačią architektūros apipavidalinimo firmą Gruzdys and LeBlank.

Tiek akademiniame, tiek profesiniame gyvenime Sofija dalyvauja parodose, konkursuose, kur jos darbai pažymėti bei apdovanoti įvairio-

Kertinė paraštė

(Atkelta iš 1 psl.)

veikalai spaudoje apie Čiurlionį ir jo kūrybą. Kad vienas iš jų čia jau ir premijuotas, tai labai gerai. Raštų apie Čiurlionį ir mums, ir visam pasauliui niekada nebus per daug.

Pačios Kultūros tarybos rūpesčiu suorganizuojamos ir kasmet iš gaunamų Lietuvių fondo sumų paskiriamos tūkstantinės premijos. Šiemet jos yra tokios:

Dailės premija paskirta Vytautui Ignui už jo moderniai sukirptą tapybą ir grafiką, savo šaknis įleidusią į lietuvių liaudies meno klotus.

Kompozitoriui ir dirigentui Jeronimui Kačinskui teko Muzikos premija už reikšmingą ir progresyvią šios srities indelį į mūsų muzikos lobyną.

Istorinio bei politinio pobūdžio lituanistikos premija pagerbtas prof. dr. Vytautas Vardys už jo mokslinį ir informacinį įnašą anglų kalba apie Lietuvą ir lietuvių ryšius su svetimųjų okupacija ir dabartine padėtimi.

Kultūros darbuotojo premija šiemet paskirta Liudui ir Aleksandrui Sagiams už Clevelando „Grandinėles“ įsteigimą ir jos vadovavimą per 30 metų.

Aktoriui Henrikui Kačinskui paskirta Teatro premija už daugelį tobulai atliktų sceninių vaidmenų ir grožinės literatūros reitalių.

Kultūros taryba buvo pasiskelbusi ir dramos konkursą: premija — 2000 dol. Ji taipgi bus įteikta drauge su kitomis gegužės 14 d. New Yorke. Konkursą laimėjo Algirdas Landsbergis. Premija apdovanota jo komedija „Onos veidas“, kurioje juoko pro ašaras būdu yra vaizduojamas lietuviškojo gyvenimo iškarpos šiandieninėje Amerikoje ir Lietuvoje.

Jaunojo dailininko premija (500 dol.) paskirta Sofijai Gruzdėi, tuo atkreipiant dėmesį į jaunosios mūsų dailininkų kartos kūrybinę pastangą.

Už tokią premijinę ir konkursinę veiklą Kultūros taryba, smagiai kalbant, pati yra verta, atitinkamos premijos. Veikianti Clevelande ir pirmininkaujama Ingridos Bublėnės, ši Taryba pakviesta pasilikti ir naujosios JAV LB Centro valdybos kadencijoje. Visi jos nariai rodo seniai lauktą dinamiką ir kultūrinio intereso gyvastingumą, tiek savo kasdieninėje veikloje, tiek išskirtinėmis progomis, kaip, sakysime, artėjančių Pasaulio lietuvių dienų kultūrinį renginį organizavime.

Ir lietuviškųjų „oscarų“ šventėje, ir Pasaulio lietuvių dienų kultūrinės programose, ir visuose ateities užmojuose Kultūros tarybai linkime ištvermės ir sėkmės.

k. brd.

riuje kalbamasi su naujuoju Vasario 16 gimnazijos Vokietijoje direktorium Andriumi Šmitu ir džiaugiamasi, kad Vasario 16 gimnazijos dangus giedrėja. Prieimamas per anksti miręs Lietuvių Bendruomenės veikėjas Jonas Jasaitis. Pateikiama įvairių informacijų apie pasirodymus ateinančioms Pasaulio lietuvių dienoms Chicagoje ir taip pat platus „Kultūros“ bei „Sporto“ skyriaus žinios apie lietuvių veiklą visame pasaulyje.

Džiaugiamės jaunimo energija ir pasiekimais. Tegul ši premija būsna paskatinimas tolimesniam kūrybingam darbui, kaip Sofija savo laiske rašo: „Mūsų, jaunų architektų atsakomybė praplėsti kartais užkietėjusią žmonių estetinę galvoseną, siūlyti tinkamus ir įdomius planus architektūrai ir menui“.



Politinių mokslų profesorius Vytautas Vardys mokslininkų suvažiavime.

Vytautas Vardys — okupuotos Lietuvos padėties tyrinėtojas

Mokslinio tyrinėjimo srityje okupuota Lietuva vis dar yra *terra incognita*. Skaicius mokslinių darbų ne lietuvių kalba apie Lietuvą yra apgailėtina ribotas. Nelietuviams mokslininkams lietuvių kalbos nemokėjimas yra didelis barjeras. O lietuvių mokslininkų skaičius, tyrinėjantių ir išleidžiančių studijas ar knygas vakarietiškoje mokslinėje spaudoje, yra ypač mažas. Anot dr. Vardžio, net mūsų „be pagrindinės spaudos ištraukų, išėjusių spaudoje retai duoda analitinių ar platesnių informacinių straipsnių“ (*Aidai*, nr. 2, 1981). Šitame fone dr. V. Vardžio mokslinis darbas ir publikacijos vakarietiškoje mokslinėje spaudoje yra ypač svarbūs, vertingi, ir verti mūsų dėmesio ir pripažinimo.

Dr. V. Vardys yra profesorius ir University of Oklahoma politinių mokslų fakulteto vedėjas. Jau daugiau kaip dvidešimt metų jis tyrinėja tautybių klausimą ir rezistencinį-disidentinį judėjimą Sovietų Sąjungoje. Šita prasme mes galim laikyti dr. Vardį sovietologinių studijų pradininku lituanistikos srityje. Toje srityje profesorius Vardys yra pripažintas kaip vienas iš žymiausių mūsų ekspertų. Nėra nuostabu, kad sovietinėje spaudoje, dr. Vardys puolamas kaip „lietuviškos kilmės „sovietologas“, pasižymėjęs tarybinės tikrovės ir ypač nacionalinių santykių Tarybų šalyje falsifikavimu“ (*Tiesa*, 1974.XII.18).

Prieš dvidešimt metų pasirodė dr. Vardžio studija „Recent Soviet Policy Toward Lithuanian Nationalism“ (*Journal of Central European Affairs*, October, 1963). Žiūrint iš metodologinio taško, šitas darbas jau yra tapęs klasišine moksline studija ir modelių panašioms tyrinėjimams. Tais pačiais metais dr. Vardys pristatė Vakarų moksliniam pasauliui Lietuvos partizaninį judėjimą („The Partisan Movement in Postwar Lithuania“, *Slavic Review*, September, 1963). Iki šiol tai vienas svarbiausių mokslinių straipsnių anglų kalba apie šią svarbų Lietuvos istorijos etapą.

Dr. V. Vardys redagavo pirmą knygą anglų kalba, kuri vispusiškai analizavo padėtį Lietuvoje po 25 metų okupacijos (*Lithuania Under the Soviets*, 1965). Nors aštuoniolika metų praėjo nuo knygos išleidimo, veikalas vis dar tebėra svarbus, kaip vienas iš ankstyvųjų mūsų išėjusių mokslininkų bandymų atskleisti Lietuvos padėtį vakarietiškoje auditorijoje. Dr. V. Vardys vakarietiškoje mokslinėje spaudoje plačiai rašo apie politinę padėtį ir

tautybių klausimą Pabaltijo kraštuose (*Foreign Affairs*, April 1966; *Problems of Communism*, September-October 1967 ir September-October 1975). V. Vardys atkreipia dėmesį, kad rusifikacijos politika čia nėra efektinga. Tačiau jis taip pat perspėja, kad demografiniai pasikeitimai Pabaltijy, laikui bėgant, gali turėti neigiamą įtaką į pastangas išlaikyti tautinį identitetą.

Mane, kaip geografa, ypač domina dr. Vardžio debatai su dr. David Hooson, kuris pasirodė 1972 metais *Slavic Review* puslapiuose. Dr. Hooson yra vienas žymiausių JAV geografų, tyrinėjantių Sovietų Sąjungą. Tačiau savo Sovietų Sąjungos rajonavimo schemoje, jis įtraukė į Pabaltijo rajoną ne tik Lietuvą, Latviją ir Estiją, bet taip pat Belorusiją ir Leningradą, Pskovo, Novgorodo, Kalinino ir Smolensko sritis. Dr. Vardys labai teisingai ir pagrįstai kritikavo šią subjektyvią ir arbitrišką klasifikaciją ir jos dabar jau nebeįdomi mokslinėje geografinėje literatūroje.

Kadangi rezistencinis judėjimas Lietuvoje ypač domino dr. Vardį, *LKB kronikos* atidengė jam naujas tyrinėjimo perspektyvas. Išdava šito darbo buvo veikalas *The Catholic Church, Dissent and Nationality in Soviet Lithuania*, kurį 1977 metais išleido Columbia University Press. Tai vienintelė mokslinė studija apie dabartinę Lietuvą, išleista pripažintos mokslinės literatūros leidyklos. Dr. Dennis J. Dunn šią knygą apibūdina kaip „pionierinį darbą apie kritišką ryšį tarp religijos ir tautinės mažumos nacionalizmo“ (*Problems of Communism*, March-April 1980). Veikalas analizuoja įvykius iki 1977 metų gruodžio mėnesio. Religinės rezistencijos raidą Lietuvoje po minėtų metų dr. Vardys nagrinėja straipsnyje „Lithuanian's Catholic Movement Reappraised“ (*Survey*, Summer 1980).

Rezistencinis-disidentinis judėjimas visame Pabaltijy taip pat yra patraukęs dr. Vardžio dėmesį. Ypač svarbus ir reikšmingas yra jo straipsnis „The Nature and Philosophy of Baltic Dissent: A Comparative Perspective“ (*Nationalities Papers*, Fall 1982).

Dr. Vardys yra vienas iš tų retų lietuvių mokslininkų, atkreipusių dėmesį į okupuotos Lietuvos problematiką. Šioje srityje jo įnašas ir mokslinė literatūra ne lietuvių kalba yra tikrai didelis ir svarbus. JAV LB Kultūros taryba linki laureatui profesorui Vytautui Vardžiui ir toliau dirbti mokslinį darbą toje taip mums svarbioje srityje.

Augustinas Idzelis

Mokslinio veikalo premija Genovaitei Kazokienei

Premijuoto rankraščio apybraiža

Genovaitės Kazokienės veikalas *The Life and Work of Konstantinas Mikalojus Čiurlionis* yra Sydnejaus universitete, Australijoje, paruošta tezė, kuri šiuo metu yra rankraščio formoje. Ruošdama šią tezė, autorė specialiai tam tikslui lankėsi Lietuvoje.

Veikalas apima apie tris šimtus mašinraščio puslapių ir jame yra dvi pagrindinės dalys — M. K. Čiurlionio biografija ir jo kūrybos aptarimas bei analizė.

Biografinėje rankraščio dalyje yra pateikta išsamių žinių apie Čiurlionio gyvenimą, jo muzikos ir dailės vystymąsi. Čia pateikti naujausi biografinių tyrimų duomenys ir autorės asmeniškai patirtis, renkant žinias Lietuvoje. Angliškai skaitančiai visuomenei tai duotų raiškų vaizdą apie Čiurlionio gyvenimą ir asmenį.

Rankraščio antroje dalyje aptariama Čiurlionio dailė. Čia tezės pagrindu yra bendrų muzikos formų ir Čiurlionio tapybos kompozicinių struktūrų paralelizmo analizė. Tezės teigime nurodoma ir muzikos (pvz. sonatos) ir Čiurlionio tapybos darbų struktūrinius panašumus.

Veikale pateikta nemaža iliustracinės medžiagos, kurioje tezės teigimai aiškinami grafiškomis nuorodomis. Rankraščio gale yra plati bibliografija.

R. Viesulas



Meno istorikė Genovaitė Budreikaitė-Kazokienė, veikalo „The Life and Work of Konstantinas Mikalojus Čiurlionis“ autorė.

Keletas pastraipų apie aktorių Henriką Kačinską

Lemtis ar galingsnė ranka už leną patvarkė, kad keliai ir takeliai susitiko, o kartais ir visai greta vingiavo. Aktorių Henriką Kačinską, i Kauną atkylusį iš Zemaitijos, teko susipažinti Tautos teatro vaidybos meno studijoje. Ta pati vaidilų trupė sudarė ir satyros teatro Vilkolakio branduolį. H. Kačinskas, jaunas, lieknas ir dailiai išaugęs vyras, bendradarbių ir mokslo draugų tarpe iš karto išsiskyrė dvasine rimtimi, tikėjimu į savo pašaukimą ir patrauklia vidine šviesa. Visi jautė, kad jame slypi didelė įvairiaspalvė kūrybinė jėga.

H. Kačinsko vaidybos meno mokytojas — rež. Antanas Sutkus. Gražbylystė, nemenki lobiai teatrinio meno žinių, lo-giškumas ir drausmingumas buvo būdingi mokytojo būdo bruožai. Vaidybos meno pa-

grindus H. Kačinskas ir susikrovė Tautos teatro vaidybos studijoje, kurios vadovas buvo mimas Antanas Sutkus. Tačiau aktoriui ne viską duoda mokykla, ne viską ji pajėgia atskleisti net ir talentingo asmens sielą. Mokyklos neužteko ir H. Kačinskui.

Aktoriaus saviruoša, kaip tą mįslę aptarė Stanislavskis, H. Kačinskui buvo tikrasis universitetas. Vaidino jis pirmiečius vaidmenis, vaidino charakterines roles, vaidino ir epizodus. Matėm jį scenoje kaip didiką ir prascioką, kaip kunigą ir vargdienį, kaip grakštų jaunuolį ir sukumpusį senį, kaip miesčionį ir tragedijos herojų. Iš tikro yra labai įvairus, spalvingas ir turtingas H. Kačinsko sukurtų vaidmenų pasaulis, ir kiekvieno vaidmens — didelio ar mažo — kūrybai jis skyrė ilgas saviruošos va-

landas. Tik dėl to kiekviena jo vaidinta rolė atrodė kaip kokio nors Rodin'o skulptūra, žėrinti savo išdailintom formom ir aktoriaus vidinėm galiom.

H. Kačinskas kaip aktorius dirbo Tautos teatre ir Vilkolaky, Valstybiniuose dramos teatruose Kaune, Klaipėdoje ir Vilniuje. Žiūrovai jį tikrai mylėjo, reiškė jam pagarbą, net veiksmo metu jam plojo, siuntė į sceną dovanas ir geles. Ir kiekvieno teatro aktorių trupėje jis visada stovėjo priekyje, bet buvo santūrus ir stilingas, niekad jokiom pašalinėm paramom ir pirmą vietą nesiveržė, o tik aktoriaus talentu, ieškojimais ir atradimais tą pergale laimėjo. Be abejo, H. Kačinskas yra lietuviškosios teatro mokyklos aktorius, niekuomet nestokojęs idealistinių nusiteikimų, visada prieš akis turėjęs lietuviškojo dramos teatro siekimus. Ir tai yra asmenybė, viena pačių šviesiausių ir iškiliausių teatrinio meno akiraty, kurią pajėgėm Nepriklausomybės laikotarpy užsiauginti.

Henrikas Kačinskas — ir koncertinės estrados aktorius, nepabūgęs vaidmens be grimu, nepabūgęs žanro plonybių ir sudėtingumo. Turėjom ir daugiau vaidilūčių ir vaidilų, kurie scenoje talentingai skaitė lietuvių grožinę literatūrą — poeziją ir prozą. Bet ir šio žanro itin subtilia interpretacija H. Kačinskas išliko i priekį. Donelaitis ir Antanas Baronas (Baranauskas) turbūt yra mylimiausi jo autoriai. Tačiau ne mažesnę dvasinę jėgą jis praverė mum gelmes i Mai-ronio, Putino, Brazdžionio, Aisčio ir kitų poetų kūrybą. Reikia apgailestauti, netgi liūdėti, kad H. Kačinskas iki šiol tų puikių skaitymų neįrašė i patefono plokšteles.

Aktorius H. Kačinskas šiemet mini savo 80-tą gimtadienį. Nuostabus dalykas — laikas dar jo neįveikė! Dar jis skaito Maironį jo sukakčių minėjimuose, dar šen ir ten Henriko balsas suskamba. Kai LB Kultūros taryba aktorių H. Kačinską įrašė i mūsų tautinės kultūros laureatų gretas, didelį paguodos pluoštą ji suteikė ir jo meno gerbėjams, ir jo asmeniškiam draugam.

St. Santvaras



Aktorius Henrikas Kačinskas deklamuoja. Nuotr. Vytauto Maželio

Nieko įdomesnio gyvenime nesuradau...

Čiurlionio takais

Baigiau „Aušros“ gimnaziją Kaune 1942 metais. Mano labiausiai mėgiamas dalykas buvo lietuvių kalba ir literatūra. Pirmas „tikras“ literatūrinis bandymas ir pasireiškė „Aušros“ mergaičių gimnazijoje, kur savo klasėje ruošdavau „slaptas“ literatūros popietes: po pamokų skaitydavau savo rašomą romaną apie pramanytus gimnazistės nuotykius. Mano klasės draugės klausėsi išsižiojusios, o man tokiai dėkingai auditorijai lengva buvo kepti „romano“ skyrių po skyriaus. Nežinia, kokių laurų būčiau pasiekusi, jei ne gimnazijos sargienė, kuri mus išvaikė, grasindama pranešti direktoriui apie papildomą klasės teršimą.

Tuebingeno universitete studijavau odontologiją, baigiau 1949 metais. Tarp klinikinių darbų dažnai nulėkdavau i meno paskaitas. Ištekėjau už Vinco Kazoko. Išemigravę i Australiją, apsigyvenome Sydnejuje. Čia gimė sūnus Kajus ir duktė Ugnė. Dar jiems esant mažamečiams, įstojau i Sydnejaus universitetą, kur reikėjo perstudijuoti odontologiją nuo pat pradžios. Baigiau 1960 metais, gaudama B. D. S. laipsnį.

Po kelerių metų, užsitvirtinusi profesinį ir finansinį užnugarį, pradėjau nerimti: labai jau rūpėjo atsigrįžti i meno sritį, kurios mane traukė nuo ankstyvos vaikystės. Čiurlionio paveikslai jau buvo užbūrę mane dar mažą mergaitę. Mėgėjiškas meno knygų skaitymas manęs nepatenkino, nes jutau, kad, norint jo kūrybą perprasti, reikia pereiti kietą ir tolimą kelią. 1969 metais, su savo šeimos palaiminimu, dirbdama kabinete, pradėjau vakarais studijuoti Sydnejaus universitete meną, filosofiją ir muzikologiją. Pabaigiau 1975 metais, gaudama B. A. (Hon.) laipsnį. Diplominio darbo tezė buvo „Vaclavo Rato kūryba“.

Po to atsidėjau Čiurlionio meno nagrinėjimui. 1975 metais gavau sutikimą iš Sydnejaus universiteto rašyti magistro tezė Čiurlionio tema su sąlyga, kad darbas bus pagrįstas originalių studijom. Iškilio problema dėl kelionės i Lietuvą, kuri man išsprendė labai palankiai. Kaune turėjau progos dirbti drauge su Čiurlionio seserim Valerija Čiurlionyte-Karužiene, Čiurlionio Galerijos kuratore. Užmezgiau ryšius ir su jauniausia Čiurlionio seserim Jadvyga Čiurlionyte, muzikologe, ir su jo dukra Danute Zuboviene, kuriuos palaikau iki šiai dienos.

Būdama Lietuvoj, supratau savo profesoriaus reikalavimą dėl originalių studijavimo ir menininko aplinkos pažinimo būtinybės. Netikėjau, kad tiek daug jo kūryboj yra gimtųjų Druskininkų. Sekdama Čiurlionio mintijimo pėdsakais, begy-nojo meno ir muzikos studijų, aš turėjau pasinerti lietuvių tautosakoje, Lietuvos istorijoj, susipažinti su jo meto filosofija bei literatūra ir turu pasakyti, kad nieko įdomesnio gyvenime nesuradau. Tai buvo džiaugsmingi metai.

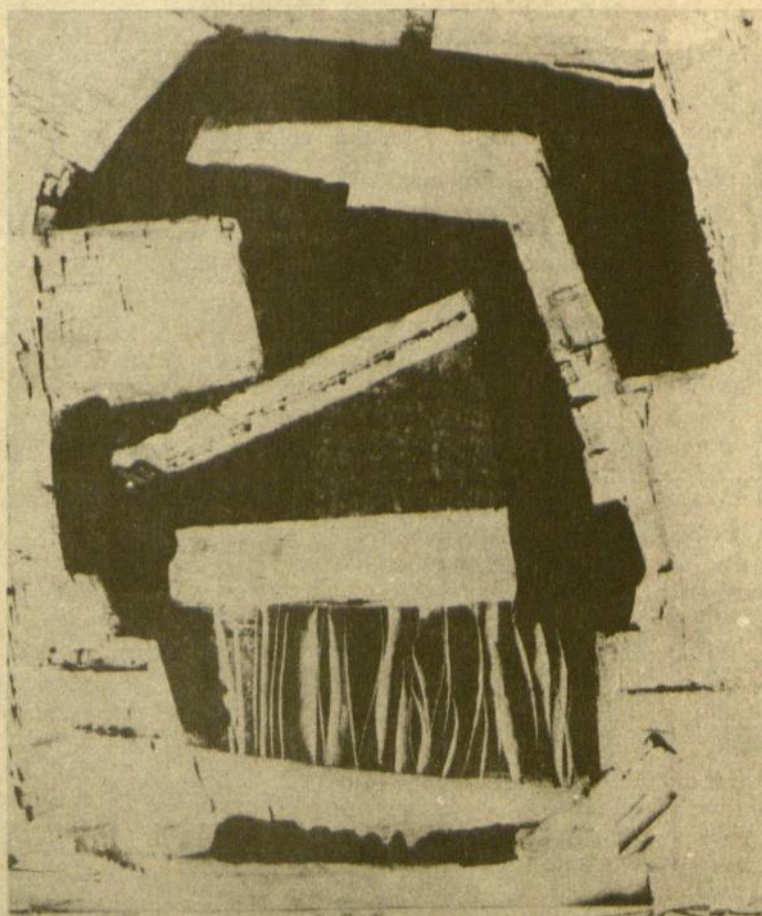
Studijų metu mano Čiurlionio kūrybos supratimas išlėto keitėsi. Man reikėjo išsilausninti ir vėliau sulaužyti nusitovėjusias teorijas, kurios temdė jo kūrybos pažinimą. Nuo seno įsistiprinusi teorija, skelbianti Čiurlionio meną esant

daugiaplanui ir daugiareikšmiui, ir buvo, mano supratimu, ta užtvara, kuria menotyrininkai save ir kitus atskyrė nuo jo meno. Dėl tos priežasties Čiurlionio menas buvo laikomas irracionalia, individualia, nelogiška muzikine vizija. Aš priešau priešingų išvadų: Čiurlionio menas yra sukurta, naudojantis muzikine kompozicija, bet jis yra racionalus, logiškas, suprantamas, nes jo kūryboje simboliai yra vienaprasmiai. Jais, kaip hieroglifais, Čiurlionis rašė ir prašė būti išskaitytu. Galbūt, kad prie tokių išvadų prieti man padėjo ne vien mokslinės disciplinos, bet stiprus intui-cijos jausmas, kuris kartais vestė vesdavo prie simbolio reikšmės išsiaiškinimo ir kurio patvirtinimą tik vėliau atradavau rašytuose šaltiniuose.

Mano bendruomeninė prigimtis ir pareigos jausmas neleido man apsiriboti nei profesiniu darbu, nei užsidaryti studijose. Visą laiką aktyviai dalyvavau lietuviškame kultūriniame gyvenime: trejus metus mokytojau liuanistinėje mokykloje, parašiau ir surežisavau porą vaidinimų vaikams, skaičiau meno paskaitas, surengiau keletą minėjimų — koncertų, suorganizavau 1972 ir 1978 metų Australijos Lietuvių dienų meno parodas totalinio meno sintezės pagrindais. Sydnejaus Lietuvių namuose 1980 metais surengiau Adomo Vingio, 1982 metais Danutės Karpavičienės, 1983 Juozo Baukaus meno parodas. Dažnai man tenka eksponuoti lietuvišką sekiją tarptautinėse meno ir tautodailės parodose. Dalyvauju spaudoje.

Šis Lietuvių Bendruomenės premijos suteikimas man asmeniškai yra didelis autoritetingas patvirtinimas mano pastangų menotyros srityj. Aš pati jaučiu, kad darba tik pradėjau, kad Čiurlionio kūrybos gilus nagrinėjimas dar tik ateis, bet esu įsitikinusi, kad stoviu naujam ir tikram kely. Esu dėkinga JAV Bendruomenės Kultūros tarybai už įvertinimą mano pradėto darbo. Tikiuosi, kad ateityje jos nenuvilsiu.

Genovaitė Kazokienė



Vaclovas Ratas

WBG Čiurlionio galerija Jaunimo centre, Chicagoje

Valentina Ūselienė

NEMIGO NAKTIS

Ilgarankė... baltaveidė... nemigo naktis

Įslinko pamažu pro mano langą...

Aplobė mane tvirtai, praplėšė man akis

Ir užgulė sloginančiai kratinę.

Ir sukvietė įnait visas baisias mintis,

Kurios nedrįso liest manęs jau taip seniai —

„Pažvelk i čia — mirties čia baimė

Tūno tamsiame kampe, o čia pirmasis tavo skausmas,

O čia baisioji gėda, pergyventa paslapčia...

Ir ten toliau — skaudi skaudi žaizda,

Įrėžta mylimo ranka. —

Žiūrėk i čia! Tai tavo menkos pastangos,

Sulaužytos svajonės, neįvykę, mirę jau sapnai...

O tiesiai prieš tave vien tik ilga ilga

Beprasmiškų tuščių dienų vartinė...

Pasigailėk, sustok, o nemigo naktie!

Nustumk šalin sloginančią daugybę tų minčių.

Atpalaiduok savo rankas, ar nematai,

Jog tos kančios nebeatlaikys kratinę.

O pagaliau, tegul mirtis užgniužia kvapą —

O išvaduok — atsiųsk man užmarštį ir sapną!

NAUJI LEIDINIAI

• *Mūsų Vytis* nr. 1 (1983). Leidžiamas tris kartus per metus Akademinių skautų sąjūdžio žurnalas. Redaktoriai — Juozas Toliušis, 7220 S. California Ave., Chicago, IL 60629. Administratorė — Danutė Korzonienė, 2725 W. 84th Pl., Chicago, IL 60652. Metinė prenumerata — 7 dol., studentams — 4 dol., atskiras numeris — 2 dol.

Džiugu, kad *Mūsų Vytis* buvo vienas iš retų mūsų periodinių leidinių, įstengęs pažymėti 60 metų

sukaktį nuo Lietuvos universiteto įkūrimo Kaune, kad ir glaustu, bet informatyviu Vytauto Eukevičiaus straipsniu „60 metų Lietuvos universitetui.“ Ta proga Izidorius Jonaitis prisimena Vytauto Didžiojo universitetą Kaune veikusias studentų korporacijas. Dar maloniau, kad *Mūsų Vytis* beveik kas kartą pateikia komentarus ir svarstymus kurios nors mūsų dabartinę išveikslusią visuomenę liečiančios pasaulėžiūrines problemos — šį kartą Ramutė Bartušienė, Gilė Liubinskaitė ir Marija Stankus - Saulaitė atsako i redakcijos klausimus apie vyrų i moterų santykius lietuvių visuomenėje. Jų išvados nėra labai linksmos — dabartiniai moterų ir vyrų stereotipai, veikiantys lietuvių visuomenėje, ir jais sekantis skirtingas berniukų ir mergaičių auklėjimas padaro, kad jaunos moterys pasiilieka lietuviškame gyvenime ir aktyviai jungiasi i lietuvišką veiklą, o jauni vyrai — ne; tuo tarpu moterų įnašą linkstama ir toliau menkinti. Marijos Stankus-Saulaitės nuomone, „spręsti šią problemą reikėtų spręsti visą mūsų veiklos ir bendrojo gyvenimo problemą, nes lietuviška veikla remiasi daugiausia tik ketvirtadaliu lietuvių. Ne vien berniukų trūksta čia minėtoje vietoje ir organizacijose. Trūksta lietuviškai nekalbančių, nesveikų, nestudijuojančių, nebūsimųjų daktarais ar inžinieriais... Trūksta bent trijų ketvirtadalių mūsų tautos egzilijė.“

Numeryje atkreipiamas dėmesys, kaip Gudijoje nyksta mūsų istoriniai paminklai. „Jaunimas svarsto“ skyriuje Danutė Molytė iš Shrewsbury, Mass., rašo apie tai, kas išskiria ir charakterizuoja lietuviškus patirtį Amerikos universitetuose, Vytautas Dirvonis apie žmogaus teisių laizmą Sovietų Sąjungoje, Loretą Grišmanauskaitė apie branduolinės jėgos pavojus. Kiti skyriai skirti Akademinių skautų sąjūdžio veiklai: iš skautiškos spaudos praeities, įvykiai ir pastabos, Kartų grandyje, Mūsų pastogėje, Sumuštinis.

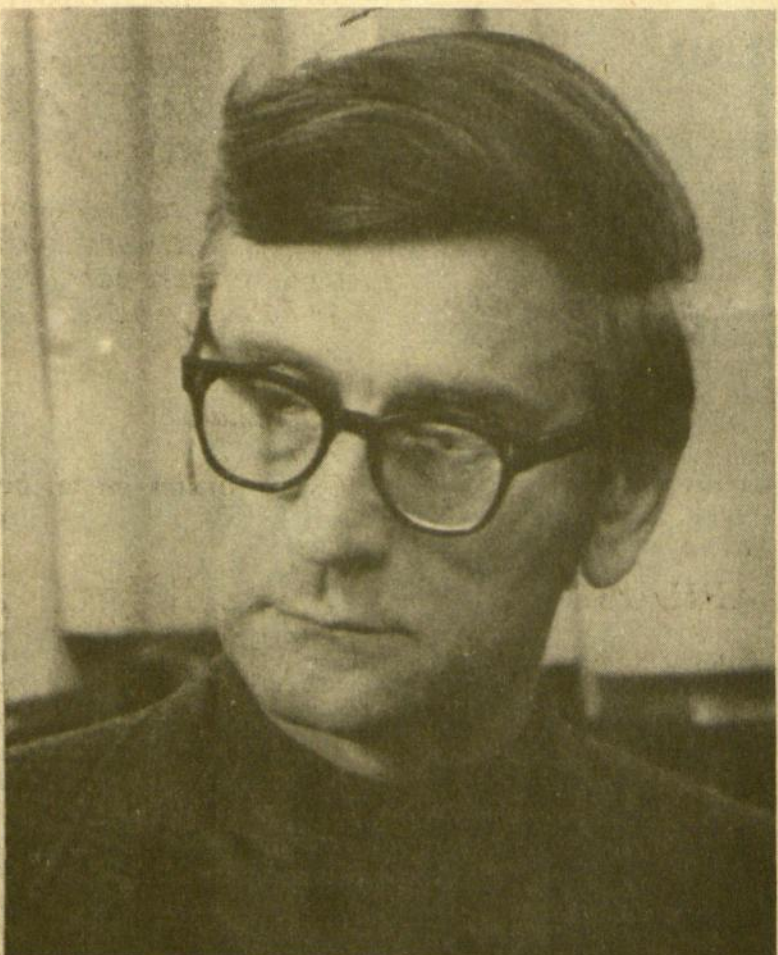


Kompozitorius Jeronimas Kačinskas prie dirigento pulsto. Jam paskirta šių metų JAV LB Kultūros tarybos Muzikos premija. (Straipsnis apie komp. Jeronimą Kačinską nespėjo i šios savaitės kultūrinio priedo laidą, todėl jis bus atspausdintas vėliau.)

Kultūros tarybos dramos konkurso laureatas

JAV LB Kultūros tarybos skelbtajam dramos konkursui buvo prisijūta 13 veikalų. Jiems vertinti buvo sudaryta komisija: Stasė Kelečienė (pirm.), Kazys Bradūnas (sekr.), Adolfas Valeška, Algimantas Dikinis ir Darius Lapinskas. Komisija balsų dauguma premijavo *Žilvicio* slapyvardžiu pasirašytą veikalą „Onos veidas“. Vokelį atplėšus, paaiškėjo, kad konkurso laureatas yra Algirdas Landsbergis.

Premijuotasis rankraštis yra labai taupaus žodžio, šandieninio braižo ir šandieninių įvykių komedija, verčianti ne tik juoktis, bet ir susimąstyti. Vaizduojama Amerikos ir okupuotos Lietuvos linksmi skaudžios lietuviškojo gyvenimo iškarpos. Tai vis aktualios ir scenoje nesunkiai įkūnijamos temos.



Dramaturgas Algirdas Landsbergis. Nuotrauka Vytauto Maželio.

JAV LB Kultūros tarybos pranešimas apygardų atstovų suvažiavime gegužės 1 d. Chicagoje

JAV LB Krašto valdyba kovo 26 d. posėdy patvirtino Kultūros tarybą tokios sudėties: pirmininkė — Ingrida Bublėnė, vicepirmininkas — Viktoras Mariūnas, sekretorė — Rūta Giedraitytė, reikalų vedėjas ir išdėstas — Vincas Akelaitis, dailės srityje — dail. Nijolė Palubinskienė, ryšių su mokslo įstaigomis ir mokslininkais — dr. Augustinas Idzulis, muzikos srityje — prof. Andrius Kuprevičius, spaudos srityje — Algis Rukšėnas, radijo srityje — Juozas Stempulius, archyvo — dr. Jonas Cadzow.

JAV LB Kultūros taryba ir antrosios savo kadencijos metu rūpinsis, kad kultūrinė veikla visada būtų pagrindinis tautinės gyvybės išsivystymo šaltinis ir kad čia kuriama kultūra būtų gyva tos veiklos apraška. Išeivija savo tautinį veidą ir tautinės aspiracijos niekada neturėjo kitų priemonių liudyti kaip savąja kultūra, jos kūrime ir naudojimu. Puoselėdami savo kultūrą ir remdami mūsų kūrėjų bei jos darbus, perduodame visa tai pribrastančioms kartoms kaip testamentinį palikimą ir įpareigojimus.

Mūsų darbo plano suvokimą simbolizuoja jau pati Kultūros tarybos asmeninė sudėtis. Joje yra kompetentingi dailės, literatūros, muzikos, radijo, žurnalistikos ir mokslo atstovai. Pastangos lietuvių išeivijos kūrėjų ir jo kūrybą skatinti ir globoti yra pats pagrindinis mūsų veiklos uždavinys. Džiaugiamės, kad savo darbams bei planams sulaukiame pritarimo ir moralinės bei finansinės paramos iš Lietuvos fondo ir LB Krašto valdybos. Kultūros tarybos veiklos sričių jau atlikti ir suplanuoti šie darbai. Reikalui, ar sąlygoms pasikeitus, bus keičiami ir planai.

Literatūra — spauda

Jau paskirta 1982 m. Lietuvių Bendruomenės Literatūros premija. Ją gavo Genovaitė Kazokienė už mokslo-veikalą anglų kalba „Life and Work of Mikalojus Konstantinas Čiurlionis“.

Skelbsime 1983 m. LB Literatūros premiją už grožinius veikalus, sukurtus 1982-83 m.

Skelbsime novelės ir poezijos konkursus jauniems rašytojams. 1984 m. pavasarį rengsime tų konkursų laimėtojų literatūros vakarą kartu su jaunųjų dailininkų paroda.

Vykdomė bandomąjį projektą jauniems spaudos bendradarbiams ugdyti. Esame užangažavę prof. dr. Vincą Maciūną parengti spaudai Vinco Krėvės laiško rinkinį su komentarais.

Kun. Juozas Vaišnys baigia rengti „Nevartotinų žodžių bei posakių žodyną“.

Prof. dr. Misiūnas su bendradarbiais baigia rašyti Lietuvos istoriją anglų kalba.

Mykolas Druga baigia rengti anglų kalba iliustruotą leidinį „Lietuva vaizduos“. Rušiamas anglų kalba sąrankas apie lietu-

vių kultūrą. Platinamas Kultūros tarybos leidinys: „Dabartinė lietuvių kalbos rašyba“. Autoriai kun. J. Vaišnys ir prof. A. Klimas. Vadovas visiems būtinas, jo mažai likę. Projektuojame išleisti glaustą studiją apie „Aušros“ gaidynę.

Esame rėmė kultūrinę spaudą už specialios tematikos laidas. Tai darysim ir šiais metais bei ateity. Jau susitarta, kad „Draugas“ tokią laidą skirs „Aušrai“, o „Aidai“ — Vaidžantui.

Ieškome autorių JAV Lietuvių kultūros istorijai parašyti.

Gruodžio mėnesį vėl skelsime spaudos mėnesių. Lauktume, kad kiekviena apylinkė rastų knygų platintoją.

Galvojame apie fotografinių būdų Donelaičio „Metų“ išleidimą. Jie išsibaigė.

Dailė

1982 m. premija paskirta dail. Vytautui Ignui. Jaunojo dailininko — Gruzdytei. Jaunojo dailininko premija bus skiriama ir ateity. Kiti šios srities projektai tebesvarstomi.

Muzika

1982 m. premija paskirta komp. Jeronimui Kačinskui. 1983 metų vasario 19 d. Clevelande surengėme pirmąjį išeivijos jaunųjų muzikų konkursą. Konkurse dalyvavo

įvairių muzikos sričių jaunieji talentai. Konkursui komisija buvo sudaryta iš profesionalių muzikų. Konkursas praėjo su dideliu pasisekimu. Kitas šios rūšies konkursas numatomas 1985 metais.

Planuojame užangažuoti muziką parašyti kantatą pagal „Aušros“ tekstus. Skelbsime jauniems kompozitoriams konkursą sukurti muziką dainai. Remsime ir skatinsime naujų muzikos kūrinių leidimą. Platinam gaidų rinkinį „Dainos chorams“.

Teatras

1982 m. Teatro premija paskirta mūsų žymiajam aktorui Henriui Kačinskui.

Organizuojamas VI Teatro festivalis. Festivalio vadovu pakviestas rašytojas Anatolijus Kairys. Festivalis įvyks šių metų lapkričio mėnesį Chicagoje. I festivalį jau yra užsiregistravę 10 teatrinių grupių. Esame paskelbę dramos konkursą. Laukiame vertinimo komisijos sprendimo. (Konkursą jau yra laimėjęs Algirdas Landsbergis. Red.).

Radijas

1982 m. Radijo premijai skirti komisija sudaryta Washington. Laukiame sprendimo. Radijo srities projektai Kultūros taryboje tebesvarstomi. Numatoma šaukti Radijo programų vedėjų konferen-

Laine, Galerija bei nauji etapai

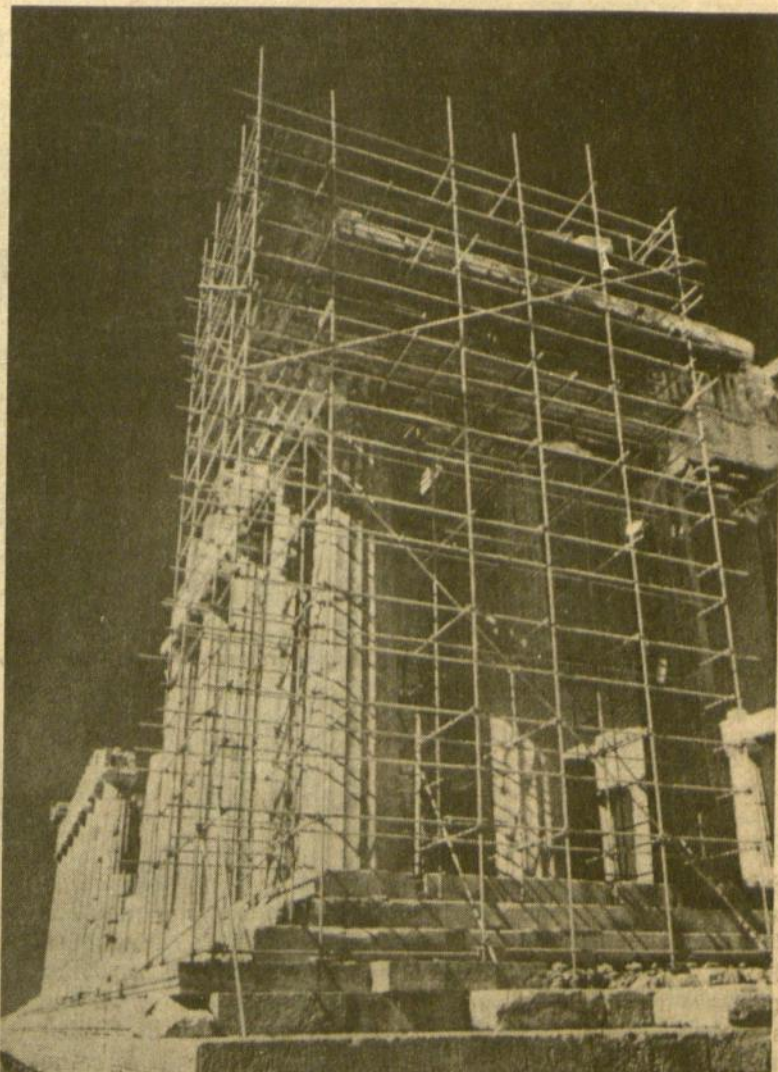
Chicago... anno Domini 1983... pavasaris... Europoje vyksta neįprastai reikšmingi ir svarbūs restauracijos projektai, atskleidžiant ne tik antikinius, renesansinius, bet 19 amžiaus neoklasikinius paminklus, bet ir „naujai atrastų dalykų“ — tai urbanistinės aplinkos atvaizdai. „Lai-kinieji paminklai“ — senovės miestai restauracijoje: Atėnai ir Roma“ (32 nuotraukos) yra fotografinis dokumentas. Šio fenomeno „užfiksuoja“ — kaltininkas — žinomas architektūros žinovas, redaktorius Christian K. Laine (įdomus tuo labiau mūsų kaimams, kad tai yra Suomijoje gimęs lietuvis, mokantis lietuviškai). O parodos suruošimo „kaltininkas“ — ne kas kitas, kaip žinomas kultūrininkas, fotomenininkas bei „Galerijos“ spiritus movens kun. Algimantas Kezys, SJ. Buvusio *Chicago Sun-Times* dienraščio architektūros recenzento bei *Inland Architect* redaktoriaus, Christian Laine nuotraukos buvo plačiai naudojamos architektūrinio leidinio bei eksponuojamos įvairiose parodose Chicagoje, San Francisco, Houston, Atlanta, Los Angeles bei Washington. Pastaruoju metu jis ruošia keletą didesnių projektų šių metų rudenį, o nuotraukos iš Galerijos suruoštos parodos „Lai-kinieji paminklai“ yra Laine sunkaus darbo vaisiai, kurie buvo įvertinti žurnalistikos stipendija iš Graham Foundation for Advancement in the Fine Arts.

Minėta foto darbų serija bea-liskai nagrinėja, statybinių įren-gimų tikrovę, koncentruodamasi prie komplekto sudarymo archi-tekturnės bei skulptūrinės este-tikos pagrindais. Patys įrengimai — ekstravagantiški, teatriniai, nebarokiniai, neapsakomai plati — tampa scenografinis elementai, dramatiškai tyrinėjantys kubinę masę. Geriausias pavyzdys — Akropolis, kur esafotai savo apy-braižai ir prisiderina prie formos,

ir užpildo tuštumą (scenografinė prasmė), panašiai kaip Boullée ar Ledoux architektūra. Esafotas studijuoja ir žaidžia su erdve, tarsi fantazija, ir tampa paviršū-tinišku papuošimu, jungdamas sudėtingą architektūrinį kalbos bei esmės ryšį į formą, masę bei skalę.

Apie Christian Laine fotopro-jektą — studiją buvo plačiai diskutuojama spaudoje. Štai Hel-sinkyje gyvenantis filmų režisie-rius Anssi Blomstedt yra parei-kęs, jog „... Šie masyviniai esafotai — tai mūsų moderniosios kultūros dalys, pritvirtintos (kaž-kokių parazitinių būdų) prie seno-vės, bandančios niekad neat-triukti...“ Suomijos Architektūros muziejaus vedėjas Juhani Pallas-maa mano, kad „šiose nuotrau-kose spindi siurrealus jausmas, sudarytas iš įvairių istorinių etapų. Egzistuoja tragiškas ele-mentas aplink senovės pamink-lus intensyvioje technologinėje priežiūroje. Aš pats esu pergy-venęs kolektyvinės atminties at-statymą, ir tą patį bando atsiekti naujieji architektūrinio avan-gardo nariai...“

Nors Christian Laine užbaigė vieną istorinį etapą Galerijos gy-vavime, tai nereiškia, kad minėto dailės salono durys bus amžinai užrakintos. Nuo š.m. gegužės 1 d. Galerija bus naujose patalpose — 226 West Superior (netoli nuo lig-siolinių patalpų). Telefono numeris liks tas pats — 280-1149. Mūsų „avangardinis kūdikis“ jau pilnai užaugo, gerai išlaikė savo „gyva-vimo egzaminą“. Superior gatvėje galima rasti pagrindinius dailės salonus, kurie jau ilgus metus ne tik egzistuoja, bet dažnai ir dik-tuoja „Chicago“ meno tradi-cijas“. Nemanau, kad dar greitai laiku savo balsą galės mansk-tinti Galerija, tačiau sumanai vedama šios įstaigos vedėjo Algimanto Kezio bei visų bendra-darbių po truputį kopija į viršūnes,



Iš serijos „Lai-kinieji paminklai“. Nuotrauka Christian K. Laine.

tuo pačiu daug pasitarnaujant lietuvių dailėi — ją keliant nuo parapijinių salų į pagrindinį čikagiečių meno centrą. Ar nepri-dera su pasididžiavimu parodyti kitiems mūsų meną?

Vasaros metu Galerija tikrai ne-snaus. Štai gegužės 1 - birželio 17 dienomis bus Galerijos daili-ninkų-abstraktistų paroda, o po to mūsų naujausias pasididžia-vimas dailės srity — mirusio dail. Algimanto Kezio bei visų bendra-darbių po truputį kopija į viršūnes,

„Mūsų šaknys“ (Our roots), su-daryta iš žinomų mūsų liaudies meno meistrų darbų — jų tarpe Vandos Balukienės, Eleonoros Marčiulionienės, Magdalenos Stankūnienės, Anastazijos ir An-tano Tamošaičių bei Jurgio Daug-vilo. O ką matysime rudenį — ateitis pasakys! Tiek vietiniai čikagiečiai, tiek ir svečiai iš kitų vietovių visad mielai lankiami Galerijos pastogėje, kur pajus tikrai nuoširdžią lietuvišką — dvasinę šilumą. rml

Aplankius keramikos parodą

Kūryba reikalauja iš žmogaus daug pastangų, pasirošimo ir, populiariai vadinamo, talento. Sunkiausias kūrybos aspektas yra jos originalumas — reikalas sukurti ką nors naujo, negirdėto, neregėto. Pagundos yra didelės daryti tai, ką jau esame išmokę, matę; ir kaip sunku yra atsiplėšti nuo visokių įtakų, aplinkos povei-kio ir populiaraus galvojimo.

Š.m. balandžio 22 d. Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, buvo atidaryta dr. Marytės Gaižutienės keramikos paroda, kurioje išstatyta virš 150 individualių jos darbų. Pirmas parodos įspūdis yra: kūrybingai ir kultūringai

eksponuota paroda. Skoningai paruoštą parodos kataloge ran-di šias kategorijas: degintas molis — laisva kūryba; indai, skulptū-ros; vazos; žvakidės ir porcelianas. Peržvelgus parodą, tuojau pama-tai, kad nors molis yra gan ribota medžiaga, tačiau keramikės Gaižutienės rankose jis tampa kūryba. Čia reikėtų pastebėti, kad kai kurioms formoms būtų buvę geriau panaudojus kitą medžia-gą, pavyzdžiui, „Medžiai“, kuriuos daug lengviau padaryti, na, kad ir iš medžio. Arba tas dideles „Kompozicijas“ — iš metalo plokštės. Aišku, čia keramikė įro-dė savo techninį pajėgumą, gali-

mybė beveik viską padaryti iš molio. (Ponas Dievas, kuris sukū-rė molį ir Adomą, nedrįso kurti Ievos iš tos patios medžiagos!)

Pagrindinis keramikos bruožas, kuris dominuoja šioje parodoje yra forma — skulptūra. Šioje plotmėje keramikė yra drąsi, išradinga ir produktyvi. Tačiau jos spalvos ir tie žemiški tonai pasireiškia kaip dekoratyvinis ar užbaigiamasis elementas, pvz. 60 gabalų servizo komplekte. Išidėmėtina, kad ir įprastinių for-mų indų eksponavimu sukurna-mas naujas ansamblis, naujas kūrinys, nors ir laikinas.

Kad nebūtų pasikartojimų — ankstesniame *Draugo* kultūri-niame priede (1983.IV.16, Nr. 75-15, psl. 4) Dalia Kučėnienė įžval-giai ir taikliai analizavo Marytės Gaižutienės kūrybą, kur molis čia ne tik kalba, bet ir žydi... Ačiū Korp! Giedrai už gerai suruoštą parodą. pa

• *Lietuvių dienos* nr. 3 (1983 ko-vas). Mėnesinis iliustruotas lietu-vių ir anglų kalba žurnalas, lei-džiamas Antano F. Skiriaus. Redaguoja Rūta Skiriūtė, Margis Matulionis, Arūnas Barkus. Re-dakcijos ir administracijos adre-sas: Lithuanian Days, 4364 Sun-set Blvd., Los Angeles, CA 90029. Prenumerata metams JAV — 20 dol., Kanadoje — 25 dol.

Numeryje: Jurgio Janušaičio paruoštas platus pasikalbėjimas su Lietuvių Bendruomenės veikė-ja, dabartinė Kultūros Tarybos pirmininke, Ingrida Bublėnė, ant kurios gula Antrųjų Pasaulio lietu-vių dienų kultūrinį renginių programos našta; Rūtos Klevos Vidžūnienės novelė „Samok-sas“; D. Mickutės-Mitkienės eilė-raščiai; istoriko Vinco Trumpos žodis apie profesorių Mykolą Bir-žiską jo 100 metų gimimo ir 20 metų mirties sukakčių proga; Anatolijaus Kairio žodis „Idėja kovojančiai tautai svarbiau už pramogą ar grožio iliuziją“, tar-tas *Draugo* romano premijos įtei-kime jam šių metų kovo 19 dieną; naujų knygų aptarimai — Ginta-ro Tautvyčio *Gyvenimas okupuotojė Lietuvoje* ir Juozo Ereto *Vom Adam der Europaeer*. Angli-skoje dalyje supažindinama su An-tano Tamošaičio knyga *Lithuanian Easter Eggs* bei spausdinama įvairių žinių iš poli-tikos pasaulio, liečiančių lietuviš-kuosius reikalus.



Dr. Danguolė Tamulionytė, vadovėlio „Lietuviai norime ir būti“ auto-rė, knygos sutikėtuvė šiu metų balandžio mėn. 10 d. Clevelande. Nuotrauka V. Bacevičiaus.



Vaidilos teatro dramos vakare Clevelande šiu metų balandžio mėn. 23 d. skaitoma ištrauka iš Juozo Grušo „Tėvas“. Iš kairės: Vilija Nasvy-tytė, Vincas Staniškis, Gražina Plečkaitienė. Nuotrauka V. Bacevičiaus.



Marytė Gaižutienė su deginto molio kompozicija (66 colių aukščio). Nuotrauka H. Meyer.